

УДК 766.05

СУЧАСНИЙ ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ АКЦИДЕНТНОГО ШРИФТУ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ**Семикіна Н. С., Гула Є. П., Мазніченко О. В.**

Київський національний університет технологій і дизайну

Мета. *Виявити художньо-образні особливості й принципи формоутворення акцидентного шрифту. Провести аналіз особливостей використання акцидентного шрифту та виявити актуальність у графічному дизайні.*

Методика. *Було використано метод систематизації й аналітичний метод, типологічний метод, метод абстрагування, методи моделювання й екстраполяції.*

Результати. *Виявлено художньо-образні особливості й принципи формоутворення акцидентного шрифту. Проведено аналіз особливостей використання акцидентного шрифту та актуальності у графічному дизайні.*

Наукова новизна. *Визначено художньо-образні особливості й принципи формоутворення акцидентного шрифту; надано наглядні приклади формоутворення акцидентного шрифту; виявлено сучасні тенденції формоутворення акцидентного шрифту та використання його у графічному дизайні.*

Практична значимість. *Матеріали й результати дослідження можуть бути використані викладачами у вищих закладах навчання для проведення лекцій або практичних занять за спеціальністю «Дизайн» або використання для надання інформації на курсах з графічного дизайну та реклами.*

Ключові слова: *шрифти, акцидентний шрифт, графічний дизайн, типографіка*

Актуальність теми, перш за все, полягає у тому, що шрифт є невід'ємною частиною комунікації. Його використовують в рекламі, яка на сьогодні стала світовою, глобальною комунікацією, створеною завдяки новітнім технологіям і звичайно завдяки креативності дизайнерів. Рекламна графіка все більше набирає обертів у використанні, тому шрифт – є важливим інструментом для графічних дизайнерів. Сучасні тенденції у створенні реклами, будь-якої поліграфії, тощо, вимагають оригінальних, багатозначних елементів, тому що конкуренцію складати досить важко. Одним з таких прийомів може бути застосування акцидентного шрифту.

Постановка завдання

Метою даної роботи являється виявити образність в акцидентному шрифті, його стилізацію, емоційну дію, особливості формоутворення, виявити сучасні тенденції.

Результати досліджень

Сучасну культуру неможливо уявити без шрифту. З появою багатьох різних засобів його використання, все більше уваги в мистецтві шрифтів стали звертати увагу на художні особливості його форм.

Акцидентний шрифт використовується в газетній та журнальній графіці, кіно, телебаченні, графічних елементах предметного середовища, промислового дизайні, Інтернеті тощо. Головною його особливістю є привабливість, здатність привертати увагу. Набірний шрифт, спеціально призначений для акцидентії і, строго кажучи, непридатний для інших цілей. Він відхиляється від «генеральної лінії» розвитку шрифту і тому виглядає дещо чужорідним в благородному сімействі антикварів і гротесків. Конвенціональну форму декорують, гіпертрофують, спотворюють, іноді зачіпаючи навіть графему. Майстерність шрифтового дизайнера проявляється саме в тому, що і з втратою автентичності шрифт залишається шрифтом. Однак акцидентний шрифт, за визначенням, служить не стільки читабельності, скільки видовищності. Він успішно справляється зі своєю роллю лише в досить великому кеглі, але в наборі петитом або корпусом зустрічається вкрай рідко.

Національний та глобалізаційний аспекти світового дизайну та художньої культури вимагають від теоретиків та практиків дизайну пошуку шляхів формування «національної моделі» графічного дизайну. Завдяки актуалізації використання традицій та інновацій у сучасному мистецтві та дизайні, такий тип шрифту, як акцидентний, та предмети графічного дизайну, завдяки яким найбільш повно проявляються його формотворчі особливості, можуть стати одним із засобів вирішення цієї проблеми.

В праці В. Єфімова «Величні шрифти. Шість з тридцяти» йде мова про те, що серед сотень існуючих шрифтів є кілька найбільш поширених, що зробили серйозний вплив на подальшу шрифтову ситуацію. Це шрифти, без яких важко уявити сучасну типографіку і в цілому навколишнє графічне середовище. Перший, у серії з п'яти альбомів, присвячений таким шрифтам як: Гарамон, Баскервіл, Бодон, акцидентій-гротеск, футуро, Рокуелл. В основі текстів альбому лежать матеріали, підготовлені автором в процесі викладання основ шрифту у Вищій академічній школі графічного дизайну [3].

Графічний дизайн – це, перш за все, особлива форма естетичного і творчого мислення [4, с. 6]. А типографіка, в свою чергу, тільки допомагає створювати яскраві, привабливі образи у дизайні. Завдання сучасних дизайнерів-графіків полягає в тому, щоб грамотно поєднувати типографіку з різними образами і вибором кольорів, створюючи при цьому унікальний шедевр, який здатний привернути загальну увагу і надовго залишитися в пам'яті. Необхідно детально розглянути поняття і сутність основних елементів типографіки для того, щоб визначити її місце в графічному дизайні, вивчити

їх вплив формування і розвиток типографіки. До елементів, які дозволяють закономірно і послідовно вивчати різні особливості написання шрифту, відносяться: гарнітура – це набір одного або декількох шрифтів, об'єднаних стилістичною єдністю накреслення. Так, наприклад, гарнітури «Times New Roman» і «Arial» і багато інших складаються зі звичайного, курсивного і напівжирного шрифтів; шрифт – це стиль гарнітури з певними параметрами; кегль – це розмір висоти букви, що включає в себе нижні і верхні виносні елементи. Одиниця виміру кегля – один типографічний пункт (pt). Текст набраний 14 кеглем буде дорівнює 14 pt по висоті. Один друкарський пункт дорівнює 1/72 англійського дюйма. Кернінг (міжбуквений інтервал) – відстань між буквами в словах або реченнях. Основне завдання кернінга – підбір різних інтервалів між різними конкретними літерами з метою збільшення читабельності тексту. Трекінг – інтервали між буквами прогалини, які не залежать від форми і розміру символу. Трекінг застосовується до групи символів: слово, рядок, абзац тощо. Інтерліньяж – міжрядковий інтервал, відстань між базовими лініями сусідніх рядків. Вимірюється інтерліньяж в друкарських пунктах.

Таким чином, ми бачимо, що типографіка – це використання шрифту з метою посилення сенсу слова і донесення цього змісту до споживача. Попутно слова і сторінки стають мистецтвом, а типографіка – способом створення книг, журналів, каталогів, газет, рекламних матеріалів і логотипів. Так само відзначимо, що графічний дизайн є творчим видом діяльності, спрямованим на створення, відбір і з'єднання знаків в гармонійну систему для передачі певного повідомлення цільової аудиторії.

Гармонія, як естетична категорія й одна з найістотніших ознак прекрасного, характеризує цілісність і відповідність змісту й форми об'єкта. Образна виразність у поліграфічній продукції може розглядатися залежно від поставленого завдання. У контексті актуальних мистецьких проблем ця ситуація може розцінюватися як пошук гармонійних співвідношень краси й користі, утилітарного й естетичного, духовного і матеріального. Основними естетичними якостями будь-якого об'єкта графічного дизайну, в тому числі й поліграфічного видання, є:

- гармонійне поєднання форми, змісту й стилю;
- внутрішня і зовнішня впорядкованість, узгодженість між окремими елементами дизайнерського об'єкту і композицією в цілому;
- виразність форми.

За визначенням І. Волкотруба, це «один із показників художньої якості, визначається відповідністю зовнішнього вигляду й конструкції, створює особливий емоційний настрій у людини» [1, с. 156]. Стосовно цього дослідження виразність форми – це здатність друкованого видання наочно відображати зміст інформації за допомогою художньо-графічних засобів; оригінальність – своєрідність, індивідуальність наочно зображених елементів форми. Завдяки своєрідності можна відрізнити одне видання від іншого. Новизна змісту повідомлення передбачає новизну його форми. Однак оригінальність дизайну не виключає, а, навпаки, передбачає збереження певних традиційних ознак, наприклад, національних, галузевих, фірмових тощо.

Проектна діяльність взагалі є невід'ємною функцією культури і належить до духовно-практичної сфери [2, с. 43]. Незважаючи на значну активність дизайнерів і явні досягнення в галузі прикладних розробок декоративних шрифтів, в сфері теоретичних досліджень очевидний дефіцит інформації, яка розкриває технологічні підходи до проектування декоративних шрифтів.

Розглянемо особливості технології проектування декоративних шрифтів, яка націлена на ефективність і результативність діяльності дизайнера і передбачає виконання ряду послідовних етапів. На кожному етапі вирішуються певні завдання. На першому етапі здійснюється пошук ідей. Суть цього етапу полягає у творчій роботі над формоутворенням, тобто утворенням нових форм шляхом цілеспрямованої різноманітної компоновки заданих об'єктів. Заданими об'єктами є буква і довільна форма, елементи яких комбінуються і утворюють логічну послідовність. На горизонтально орієнтованому аркуші паперу формату А4 в лівій частині потрібно зобразити букву; поруч праворуч – випадкову фігуру довільної форми (фігура може бути абстрактною геометричною або предметною); далі заповнити рядок фігурами, які є логічним продовженням даного ряду і об'єднують в собі морфологічні ознаки графеми і випадкової фігури (рис. 1).

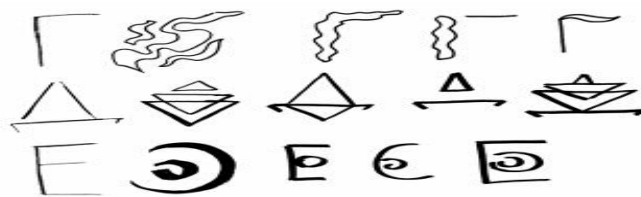

Рис. 1. Перший етап проектування. Формоутворення в декоративній шрифтовій графіці [2, с. 44]

Це проробляється для кожної літери кириличного алфавіту – всієї послідовності. Аналогічним чином можна пропрацювати цифри і розділові знаки.

Другий етап полягає в аналізі отриманих результатів та відборі найбільш вдалих послідовностей графем. Критеріями відбору є новизна, художньо-образна виразність графем, а також потенціал для розвитку обраних графем до рівня повноцінного декоративного шрифту.

Третій етап – це малювання шрифту в естетиці обраних на другому етапі графем з використанням в якості основи їх формотворчих елементів. З 8-12 найбільш оригінальних послідовностей необхідно вибрати по одній графемі (всього 8-12 графем). Для кожної з відібраних графем в їх же логіці необхідно сконструювати інші літери алфавіту. Орієнтиром у виборі морфологічних ознак, пластичного вирішення інших букв конкретного шрифту є фігура довільної форми, яка лежить в основі відібраної графемі і служить формотворчим елементом (рис. 2). В результаті цього етапу виходить 8-12 принципово різних шрифтів, які можна вважати якісними ескізами.

Рис. 2. Третій етап проектування. Ескіз шрифту [2, с. 44]

На четвертому етапі відбувається освоєння різних підходів до доведення обраних на третьому етапі ескізів до результату. Завдання – зробити чотири готових шрифти, кожен з яких виконується в одній із запропонованих технік: 1) унікальна графіка, 2) растрова графіка або фотографіка, 3) векторна графіка, 4) тривимірна графіка. З 8-12 шрифтових ескізів обирають 4 найбільш виразних. У виборі необхідно враховувати логіку поєднання інструменту і форми, взаємозв'язок між пластичним рішенням шрифту і передбачуваною технікою виконання.

Розглянемо можливості запропонованих технік для проектування декоративних шрифтів. Унікальна графіка дозволяє передати естетику аналогових інструментів, живі лінії, енергію рукотворних образів. Шрифт в унікальній графіці створюється за допомогою таких інструментів і матеріалів, як олівці, вугілля, крейда, ручки, фломастери, маркери, пір'я і туш, пензлі і фарби тощо. Для нанесення можна

використовувати папір, пластик, скло, метал, дерево або будь-які інші поверхні, придатні для малювання. Унікальна графіка відкриває широкий діапазон можливостей для експериментів; в результаті виходять унікальні декоративні шрифти. Шрифт «Маслоу» виконаний олійною пастеллю (рис. 3), шрифт «Розпилення» виготовлений за допомогою трафаретів і розпиленої фарби балончика (рис. 4), шрифт «Крейда і дошка» намальований крейдою на поверхні дошки (рис. 5).

Рис. 3. Шрифт «Маслоу»

Рис. 4. Шрифт «Розпилення»,
унікальна графіка

Рис. 5. Шрифт «Крейда і дошка» [2, с. 45]

Растрова графіка та цифрова фотографіка дозволяють втілювати фотореалістичні образи, складні багаті кольоротональні рішення, представлені у вигляді растра, тобто графічної матриці. Фотошрифт – це шрифт, який формується з предметів або явищ навколишнього простору, знятих на камеру; передбачає наявність у дизайнера навичок створення постановочної фотографії та роботи з освітленням, а також вміння обробляти отримані зображення в редакторі растрової графіки Adobe Photoshop.

Декоративний фотошрифт може бути втілений в найрізноманітніших емоційних образах. Шрифт «Пекло» являє собою букви у вигляді вугіллячок місцями палаючих, місцями тліючих, а місцями таких, що розсипаються в попіл (рис. 6).

Рис. 6. Фрагмент шрифту «Пекло», растрова графіка [2, с. 45]

Графеми в шрифті «Морський» химерної форми, складені з морських раковин, що навіюють думки про спокій і умиротворення (рис. 7). Шрифт «Герberi» яскравий, соковитий, рослинний, скомпонований з квітів і листя (рис. 8).

Рис. 7. Графема «Я» з фотошрифту «Морський» [2, с. 46]

Рис. 8. Знак оклику з фотошрифту «Герberi» [2, с. 46]

Векторна графіка заснована на математичному описі елементарних геометричних об'єктів (примітивів): точок, ліній, фігур; дозволяє параметрично налаштовувати об'єкти та при масштабуванні зберігати високу якість зображення. Шляхом комбінування примітиви утворюють більш складні конструкції і форми. Векторний декоративний шрифт можна побудувати, слідуючи ескізу, в графічному редакторі Adobe Illustrator або CorelDraw. Художньо-образна виразність декоративного векторного шрифту може бути посилена за рахунок застосування до графеми або елементів графем різних ефектів, заповнення їх кольором, градієнтом або текстурою.

Розглянемо приклади векторних декоративних шрифтів. Кожна графема в шрифті «Геометрія» – композиція з планометричних фігур, тобто фігур, які розташовуються в межах однієї площини: трикутників, прямокутників, кіл; переважаючим засобом виразності є лінії, і в невеликій кількості розподілені кольорові плями (рис. 9). Шрифт «Третя планета від Сонця» складається з моноширинних ліній і кіл різного діаметру (рис. 10). Шрифт «Кнопка» заснований на образі циліндричної

кнопки, яка змінює від графеми до графеми забарвлення, кут повороту риси і положення виступаючих площин (рис. 11).

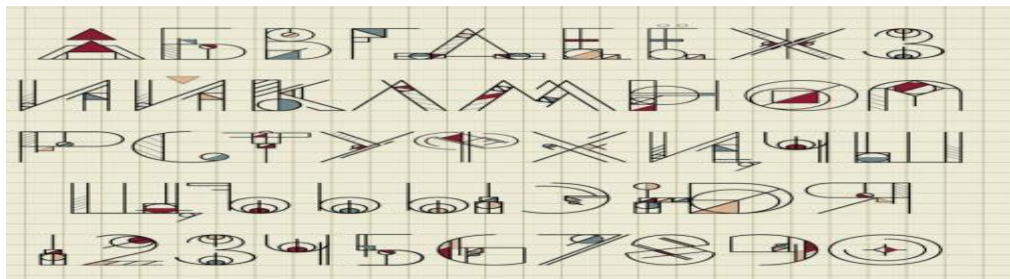

Рис. 9. Векторний шрифт «Геометрія» [2, с. 47]

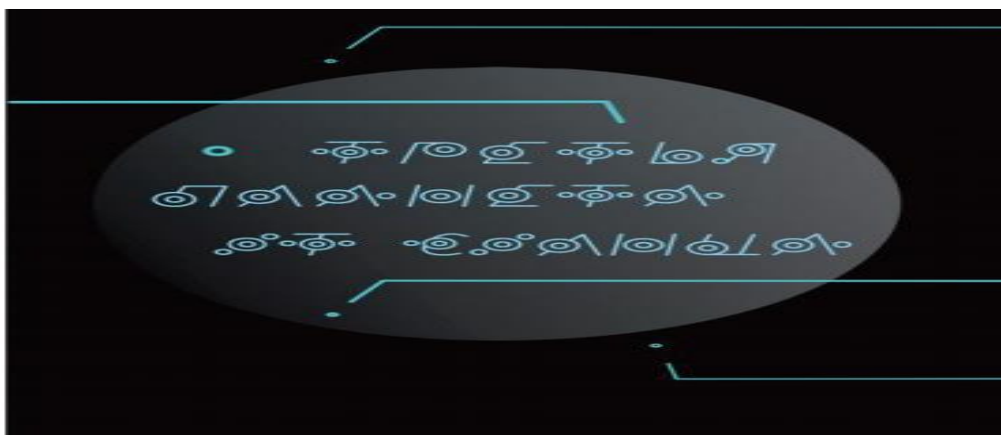

Рис. 10. Векторний шрифт «Третя планета від Сонця» [2, с. 47]

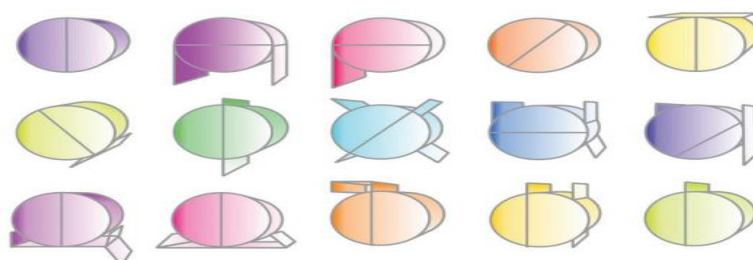

Рис. 11. Векторний шрифт «Кнопка» [2, с. 47]

Тривимірна графіка дозволяє створювати віртуальні об'ємні моделі, які можна розглядати з різних сторін, в різних ракурсах, в умовах різного освітлення у тривимірному просторі. Змодельовати можна тверді поверхні, що легко піддаються математичному опису (архітектура, транспорт, об'єкти меблів). Об'єкти живої природи, які містять унікальні рішення поверхні, зручно втілювати за допомогою скульппінга (рослини, тварини, людина). Фізичні взаємодії, наприклад зіткнення об'єктів або стану

матерії: вода, пар, вогонь тощо – можна симулювати за допомогою різних алгоритмів. Альтернативним способом отримання тривимірних конструкцій є комбінування готових тривимірних об'єктів і бібліотек.

Після того як готова об'ємна форма або конструкція, її можна забарвити або затекстурувати. Потім встановити і налаштувати джерела освітлення і візуалізувати, тобто побудувати проекцію відповідно до обраної фізичної моделі.

Далі слідує композитінг – доробка зображення. Тривимірний шрифт створюється в таких редакторах, як 3ds Max і Z-brush. Тривимірний шрифт проектується в віртуальному тривимірному просторі, який відображається на плоскій двовимірній поверхні дисплея або аркуша паперу. Крім того, графеми можуть бути матеріалізовані за допомогою 3D-друку. Графеми в шрифті «Ланцюги» утворюються з переплетення блакитних і рожевих кільцеподібних ланок (рис. 12).

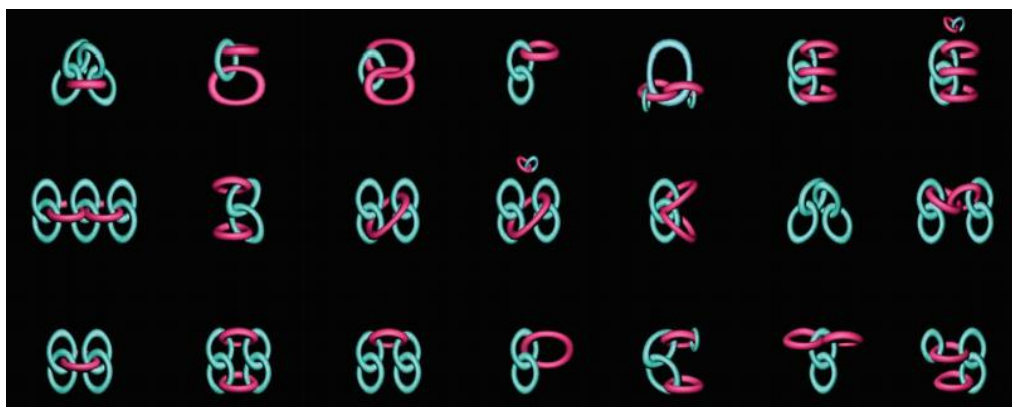

Рис. 12. Тривимірний шрифт «Ланцюги» [2, с. 48]

Шрифт «Планета» втілює фантастичну ідею про те, що в космосі є планети у вигляді графем, які засновані на взаємодії різних торів, що за кольором нагадують поверхню Землі (рис. 13).

У шрифті «Мондріан» дихотомії вертикаль-горизонталь, колір-неколір, велика поверхня-мала поверхня утворюють в тривимірному просторі структуру графем; колірна палітра формується з відкритих основних кольорів: жовтого, червоного, синього, білого і чорного (рис. 14).

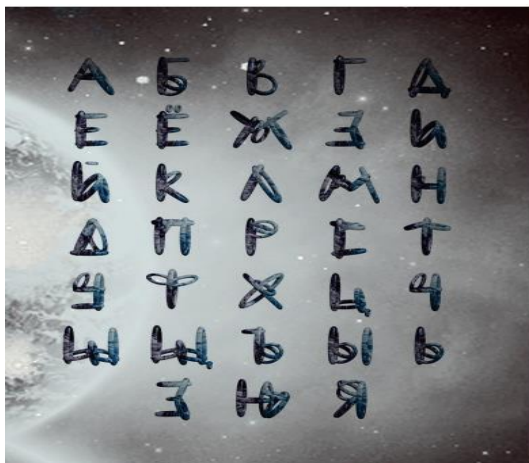

Рис. 13. Тривимірний шрифт
«Планета» [2, с. 49]

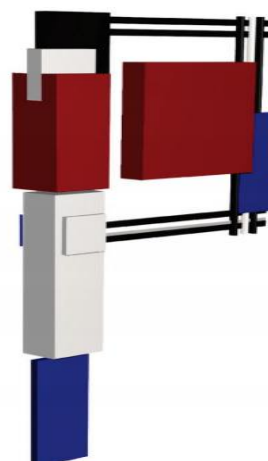

Рис. 14. Буква «Р» з тривимірного
шрифту «Мондріан» [2, с. 49]

Заключний, п'ятий, етап – пошук назви, тематичного діапазону і царині застосування. У проектуванні шрифту неодмінно потрібно відповісти на питання, де даний шрифт буде використовуватися. Пошук назви здійснюється виходячи з емоційно-образної виразності шрифту. Далі добираються слова і фрази, що розкривають тематичний діапазон назви. Слова і фрази складаються в шрифтові композиції переміщенням букв як об'єктів вручну. Шрифтові композиції демонструють можливу сферу застосування шрифту. Смислова виразність слів або фраз в шрифтовому плакаті досягається образністю шрифту, ритмічним строем і цілісністю шрифтової композиції. Малюнок декоративного шрифту передає певний настрій: пафос або романтику, заклик до дії або спокійне нагадування, драматизм або сатиру, гумор або інші асоціації.

Висновки

Підводячи підсумки, слід зауважити, що компетенції, отримані в рамках освоєння запропонованої технології проектування декоративних шрифтів, важливі в професійній діяльності графічного дизайнера. Декоративні шрифти, спроектовані за цією технологією, можна застосовувати для акциденції в найрізноманітніших напрямках графічного дизайну: в логотипах, брендінгу, рекламі, плакатах, упаковці, макетах журналів і книг, веб-сайтах тощо. На закінчення залишається додати, що неймовірна свобода доступу до шрифтів будь-яких стилів і епох поставила дизайнера перед проблемою естетики вибору. Технологія проектування декоративних шрифтів, заснована на з'єднанні випадкового і закономірного, раціонального і ірраціонального актуалізує в шрифтах і типографіці ультрамодні контрасти рандомних переваг і еkleктики, що цілком відповідає навколишній реальності, духу часу.

Список використаних джерел

1. Бережна О. Б. Комп'ютеризовані технології та системи видавничо-поліграфічних виробництв та електронних мультимедійних видань / О. Б. Бережна // Системи обробки інформації. – 2017. – випуск 2 (148). – С. 211-215.
2. Носаев Д. А. Современные тенденции развития графической модели газеты / Д. А. Носаев // Вестник Адыгейского государственного университета. Сер. Филология и искусствоведение. Майкоп. – 2012. – Вып. 3. – С. 59-60.
3. Поліха Л. Я. Сучасні підходи до визначення терміна «стиль» у дизайні періодичних видань / Л. Я. Поліха // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 56. – С. 285-288.
4. Фенько Н. М. Газетно-журнальні видання: Навчальний посібник для студентів факультету філології та журналістики (галузь знань 06 Журналістика, спеціальність 061 Журналістика) / Н. М. Фенько. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2017. – 136 с.
5. Штыкова Н. Комплексная модель газеты: компоненты и параметры моделирования // *Lingua mobilis*, 2013. – № 6 (45). – С. 43–52.

References

1. Berezhna, O.B. (2017). *Komp'yuteryzovani tekhnolohii ta systemy vydavnycho-polihrafichnykh vyrobnytstv ta elektronnykh multymediinykh vydan* [Computer-aided technologies and systems for publishing and printing production and electronic multimedia publications]. *Systemy obrobky informatsii* [in Ukrainian].
2. Nosaev, D.A. (2012). *Sovremennye tendentsii razvitiya graficheskoy modeli gazety* [Modern trends in the development of a graphic model of a newspaper] *Vestnik Aдыгейского государственного университета. Ser. Filologiya i iskusstvovedenie*. Maykop [in Russian].
3. Polikha, L.Ya. (2014). *Suchasni pidkhody do vyznachennia termina «styl» u dyzaini periodychnykh vydan* [Modern approaches to the definition of the term «style» in the design of periodicals] *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky* [in Ukrainian].
4. Fenko, N.M. (2017). *Hazetno-zhurnalni vydannia: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv fakultetu filolohii ta zhurnalistyky (haluz znan 06 Zhurnalistyka, spetsialnist 061 Zhurnalistyka)* [Newspapers and magazines: Textbook for students of the Faculty of Philology and Journalism (branch of knowledge 06 Journalism, specialty 061 Journalism)] *Kropyvnytskyi: RVV KDPU im. V. Vynnychenka* [in Ukrainian].
5. Shtykova, N. (2013). *Kompleksnaya model gazety: komponenty i parametry modelirovaniya* [Integrated newspaper model: components and modeling parameters] *Lingua mobilis* [in Russian].

Semykina Nataliia
Semykinanatal17@gmail.com
 Kyiv National University of
 Technologies and Design

Gula Ievgene
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3559-2179>
evgenush.gula@gmail.com
 Kyiv National University of
 Technologies and Design

Maznichenko Oksana
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8517-4955>
Omaznichenko2016@gmail.com
 Kyiv National University of
 Technologies and Design

Современный опыт разработки и применения акцидентного шрифта в графическом дизайне**Семыкина Н. С., Гула Е. П., Мазниченко О. В.***Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Цели. Выявить художественно-образные особенности и принципы формирования акцидентного шрифта. Провести анализ особенностей использования акцидентного шрифта и выявить актуальность в графическом дизайне.

Методика. Были использованы методы систематизации и аналитический метод, типологический, метод абстрагирования, методы моделирования и экстраполяции.

Результаты. Выявлены художественно-образные особенности и принципы формирования акцидентного шрифта. Проведен анализ особенностей использования акцидентного шрифта и актуальности в графическом дизайне.

Научная новизна. Определены художественно-образные особенности и принципы формирования акцидентного шрифта; даны наглядные примеры формирования акцидентного шрифта; выявлены современные тенденции формирования акцидентного шрифта и использования его в графическом дизайне.

Практическая значимость. Материалы и результаты исследования могут быть использованы преподавателями в высших заведениях образования для проведения лекций или практических занятий по специальности «Дизайн» или использования для предоставления информации на курсах графического дизайна и рекламы.

Ключевые слова: шрифты, акцидентный шрифт, графический дизайн, типографика

Modern experience in developing and applying an accidental font in graphic design**Semykina N., Gula I., Maznichenko O.***Kiev National University of Technology and Design*

Purpose. Identify artistic and figurative features and principles of forming an accidental font. Analyze the features of using the accidental font determine the relevance in graphic design.

Methodology. Methods of analysis of domestic and foreign practice of designing, construction and operation of family-type orphanages were used in the study.

Findings. Artistic and figurative features and principles of forming an accidental font are revealed. Results of the analysis of the features of using an accidental font and its relevance in graphic design.

Originality. Artistic and figurative features and principles of accidental font shaping are identified; visual examples of accidental font shaping are given; current trends in accidental font shaping and its use in graphic design are identified.

Practical value. Artistic and figurative features and principles of accidental font shaping are identified; visual examples of accidental font shaping are given; current trends in accidental font shaping and its use in graphic design are identified. The materials and results of the study can be used by teachers in higher educational institutions to conduct lectures or practical classes in the specialty «Design» or use to provide information in courses on graphic design and advertising.

Key words: fonts, accidental font, graphic design, typography